Kerkuilen 2020

Na de euforie van 2019, toen ruim 400 jonge Kerkuilen het ei verlieten in een historische 101 broedgevallen, was voorzichtig afwachten wat het nieuwe seizoen zou brengen. Het hoge aantal pulli per nest, en de vele tweede broedgevallen zorgden voor een significante toename van de Kerkuilenpopulatie in de regio IJzer en Polder. Hoeveel daarvan zouden de winterperiode overleven? En zouden deze jonge vogels in 2020 zelf succesvol jongen kunnen grootbrengen? Hier volgt het rapport van de Kerkuilenpopulatie en -broedgegevens van 2020 uit het werkingsgebied van Natuurwerkgroep de Kerkuil.

In stijgende lijn

Blijkbaar is er nog altijd plaats voor Kerkuilkoppels in ons werkingsgebied want niet minder dan 103 broedparen werden door de vrijwilligers geteld. Dat zijn er exact 20 meer dan vorig jaar en bijna een verdubbeling van het aantal paren uit 2016 (55 koppels) en 2017 (57 koppels). Ook het aantal geregistreerde broedgevallen steeg nog ten opzichte van vorig jaar: van 101 naar 107. Deze cijfers maken duidelijk dat het recordaantal broedgevallen van vorig jaar voor een groot stuk te danken was aan de vele tweede nesten, terwijl het grotere aantal broedparen dit jaar bijna alle broedgevallen in één nest voor hun rekening hebben genomen. In 2020 telde NWG De Kerkuil maar op 4 locaties een tweede broedgeval. De oorzaken voor het uitblijven van (meer) tweede broedgevallen zijn niet meteen duidelijk, al moet rekening gehouden met het feit dat door de coronamaatregelen tweede broedgevallen minder intensief werden opgevolgd. Mogelijk hadden de droogte en de hittegolf van vooral augustus een belangrijke invloed op de Kerkuilenpopulatie? Of vroeg het grotere aantal pulli uit eerste broedgevallen al het uiterste van de oudervogels? Gooide storm Odette in september roet in het eten? Er werden ook behoorlijk wat dode Kerkuil(jong)en in de nestkasten aangetroffen. De omstandigheden lijken in ieder geval niet even zorgeloos te zijn geweest als in 2019.

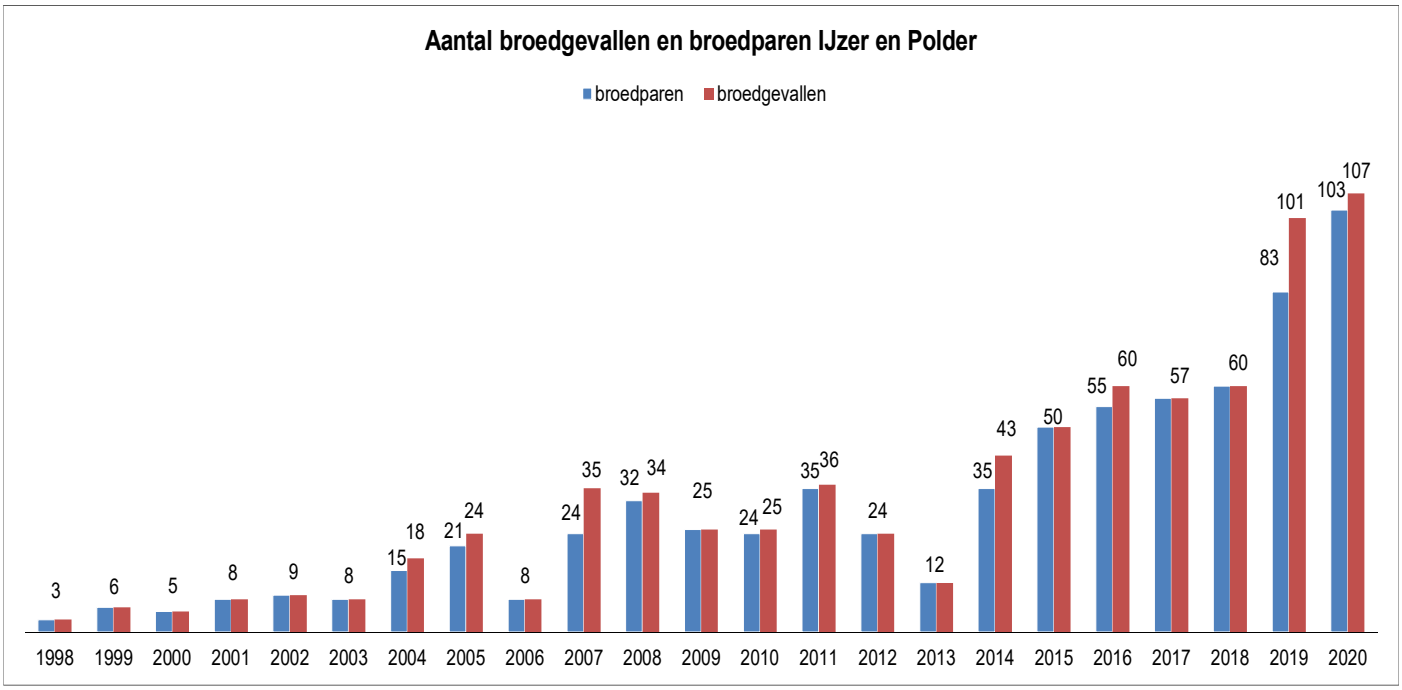

In zowat alle projectgemeenten stelden we een toename van het aantal broedkoppels vast. Uitschieter is Alveringem, dat van 16 koppels in 2019 naar 23 in 2020 klimt. Daarmee doet de gemeente bijna even goed als Diksmuide, dat in 2020 24 broedkoppels telde (20 in 2019). Eén koppel in Alveringem was echter goed voor twee broedgevallen! In de kustgemeenten, waar Kerkuilen over het algemeen genomen minder goed vertegenwoordigd zijn, zien we in zowel Koksijde als De Panne een toename van het aantal broedparen, respectievelijk van 3 naar 5 en van 0 naar 1. (Over het broedsucces in Koksijde lees je verder in dit nummer meer! p.8) Enkel in Nieuwpoort halveert het aantal koppels, van 4 naar 2. In Koekelare lijkt de gestage groei van het aantal geregistreerde broedparen voorlopig even gestuit, en valt het aantal terug op 7, net onder het niveau van 2018. In 5 van de 10 projectgemeenten werden sinds de start van de tellingen nooit méér broedparen geteld dan in 2020.

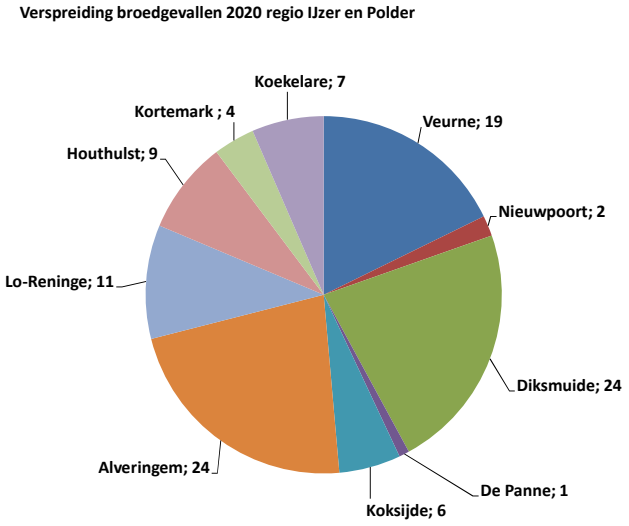

Nestgemiddelden

De medewerkers van de natuurwerkgroep telden bij de controles van 84 nestbakken in totaal 302 pulli, wat een gemiddelde van 3,6 jongen per nest betekent. Dat is duidelijk minder dan het nestgemiddelde van 2019, dat toen nog bijna 4,2 pulli/nest bedroeg. Toch is ook dit cijfer beduidend hoger dan het gemiddelde van 3,14, gemeten tussen 2001 en 2019. In 2020 werden vooral nesten van 3 (21) en 4 (27) jongen geteld. In 14 nesten werden 5 pulli aangetroffen, in 4 nesten 6 jongen en eenmaal zelfs 7 Kerkuiljongen.

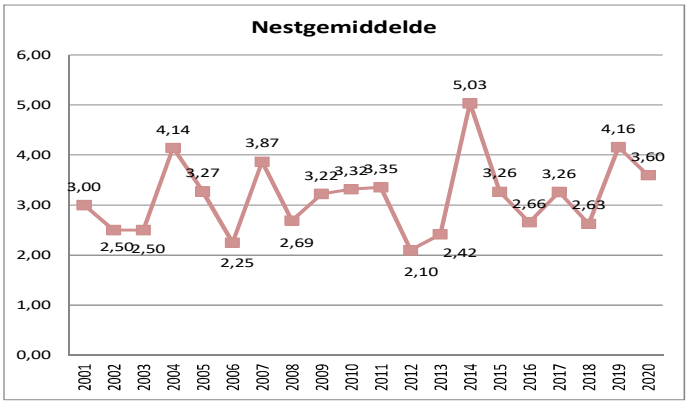

De nestgemiddelden lopen lokaal nogal uiteen. In Veurne en Diksmuide ligt het gemiddelde boven de 4 pulli/nest. Dat is ook in Nieuwpoort het geval, al betreft het hier maar 2 broedgevallen, en een totaal van 9 jongen. In alle andere projectgemeenten bedraagt het gemiddeld aantal pulli per nest tussen de 3 en de 3,5, met uitzondering van Alveringem, waar slechts 2,9 jongen per nest werden aangetroffen. Het ene broedkoppel in De Panne is er spijtig genoeg niet in geslaagd jongen groot te brengen. Diksmuide spant de kroon als 'kraamkamer' voor de Kerkuilenpopulatie met 79 jongen. Veurne telde er 65 en Alveringem vervolledigt de top-3 met 56 pulli.

In absolute cijfers lijken 302 pulli misschien een terugval na het topjaar 2019, maar 2020 blijft een topjaar! Sinds 2001 werden per seizoen gemiddeld 80 jongen geteld, al dient hier vanzelfsprekend rekening gehouden te worden met het steeds groeiende aantal controles, en de toename van het aantal nestbakken.

Bezetting kerkuilkasten

Vorig jaar werd een bezettingsgraad van 45% van de beschikbare kerkuilkasten vastgesteld, op een totaal van 177. Dat was toen een stijging van 50% ten opzichte van de vorige recordjaren (2016 en 2017). In sommige gemeenten wees de zeer hoge bezettingsgraad er echter op dat er wellicht nog nood was aan nieuwe nestkasten. Dat was o.a. het geval in Houthulst, waar 9 van de 9 kasten bezet waren in 2019. Tijdens de winterperiode werd dan ook hard gewerkt door de vrijwilligers en kregen 33 nieuwe kerkuilkasten een geschikt plaatsje. (In De Panne werden 4 kasten verwijderd). In 2020 waren niet minder dan 206 kasten klaar voor bewoning. En de inspanningen werden beloond! De bezettingsgraad nam verder toe tot maar liefst 50%.

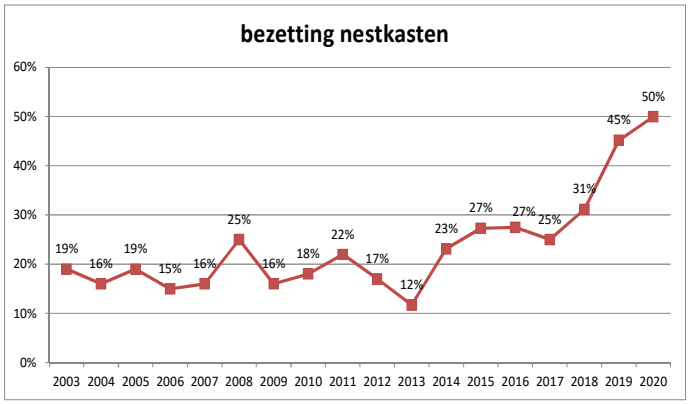

Ook hier zijn de lokale verschillen aanzienlijk. In kustgemeenten Nieuwpoort en De Panne is slechts 14% van de beschikbare nestkasten bezet. In de overige projectgemeenten schommelt de bezettingsgraad rond de 50%. Eén zeer opvallende uitschieter is echter Alveringem, waar maar liefst 85% van de 27 geplaatste kasten bezet werd. Hier staat het plaatsen van extra kerkuilkasten dus zeker nog op de lijst.

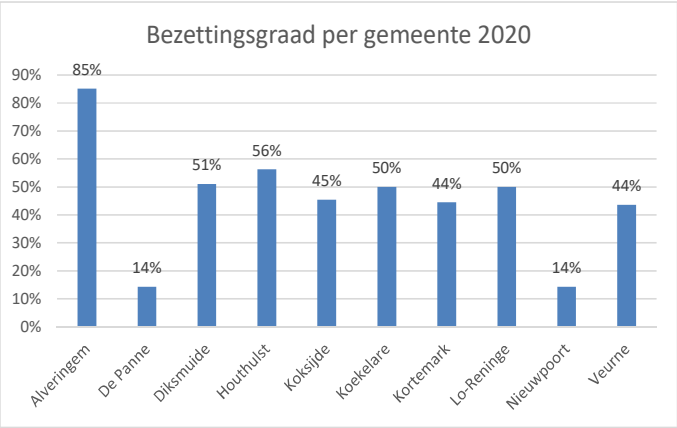

Alweer een succesjaar

Vreemd hoe snel iets went, maar na het spectaculaire recordjaar 2019 lijkt het alsof 2020, met meer broedkoppels, meer broedgevallen, een hogere bezettingsgraad op een groter aantal nestkasten en dus alweer heel wat records, business as usual is geworden. Laat het duidelijk zijn dat we er ons heel erg van bewust zijn dat een populatie als die van de Kerkuilen in ons werkingsgebied heel fragiel is. We zijn dan ook verheugd met deze schitterende cijfers, maar beseffen des te meer dat we onze inspanningen moeten volhouden.

Aan alle vrijwilligers die in het verleden al hebben meegewerkt: hopelijk kunnen we ook in de toekomst op jullie blijven rekenen. En breng gerust nog wat vriend(inn)en of geïnteresseerden mee, want elk jaar neemt de hoeveelheid werk toe. Aan alle eigenaars die de Kerkuilkoppels een plaatsje bieden om te broeden of te schuilen: zonder jullie medewerking zouden deze sierlijke muizenpakkers het een stuk moeilijker hebben. Dankjewel, dus, aan alle betrokkenen!

Filip Declerk

links adult mannetje, rechts adult vrouwtje

foto: Willy Dela Ruelle

De Koksijdse zomer van 2020

In het vroege voorjaar kondigde de gemeente Koksijde haar subsidiereglement voor Huis- en Boerenzwaluwen en Kerkuilen aan. Met grote fierheid, want het mag gezegd en geschreven worden: Koksijde is de enige in West-Vlaanderen met een subsidie voor wie een Kerkuil onderdak geeft. Het is een 'goedmakertje' voor de last die je ondervindt wanneer je deze nachtbraker onder je pannen hebt.

In het jaar 2019 hadden 3 Koksijdse koppeltjes voor nageslacht gezorgd, eentje zelfs 2 keer in hetzelfde seizoen. Dat is natuurlijk niet slecht en die situatie wil je aanhouden. Verbeteren? Ja, als dat zou mogelijk zijn, want het landelijk gebied van de kustgemeente heeft potentie, zoveel is zeker.

De eerste controle vindt elk jaar plaats in de maand juni. De mannen van de groendienst tekenen paraat en staan met de hoogtewerker klaar om op pad te gaan. Naast de controles op de gebruikelijke plaatsen wordt er een nieuwe Kerkuilenbak geplaatst in de deelgemeente Wulpen. Het zou mooi zijn mocht 2021 …

foto: Willy Dela Ruelle

In hetzelfde lieflijke Wulpen is het een eerste keer raak. Een hoeve van een landbouwer op rust biedt 4 mooie jonge Kerkuilenpulli. Het seizoen is goed gestart want het jaar ervoor konden we de allereerste jongen van deze boerderij niet ringen. Ze werden gepredeerd nog voor ze groot genoeg waren om te ringen. Waarschijnlijk was een marter hier aan het werk geweest. Dus 2020 is een beter jaar!

Aan de grens met Nieuwpoort is het alweer raak. Op deze hoeve was het ongeveer 20 jaar wachten op een eerste broedgeval. Eindelijk is het zover! Drie mooie, goedgevoede jongen krijgen een ring om de poot. De bewoners glimmen van trots met hun kroost.

Op de hoeve die tot nu toe het meeste jonge Kerkuilen zag uitvliegen, is het dit jaar stil. In de twee afzonderlijke bakken komen we een adulte vogel tegen maar geen eieren, geen jongen. Spijtig! Ontgoochelend! Tijdens het voorjaar waren pannen gaan vliegen en zorgde regen voor een natte bak. Goede zielen waren op het dak geklommen om het dak zo goed mogelijk te herstellen. Kwestie

dat het uilenkoppel voor nageslacht zou kunnen zorgen. Tevergeefs? Tja, één jaartje niet?

Op onze tocht onderzoeken we verder de nestkasten en komen sporen van duiven, kauwen en marter tegen. Er zijn ook kasten bij die schijnbaar bij niemand in de smaak vielen. In een volgende schuur vinden we 4 jonge Steenuilen. Niet echt verrassend want de familie is al enkele jaren te gast in die bak voor grote broer Kerkuil. De twee Steenuilenbakken die op dezelfde locatie hangen, vinden ze misschien te krap of te open en bloot. Wie zal het zeggen wat het probleem is? Van mij mogen ze blijven.

Een laatste bezoek is aan de best beveiligde kast van onze natuurwerkgroep. Aan elke controle of aan elk bezoek gaat een grondige identiteitscontrole vooraf. De hoeve moet met de 4 richtingaanwijzers benaderd worden en helikopters hebben altijd voorrang. Je raadt het al: we zitten op de militaire basis! Sinds enkele jaren worden we door de landbouwer of zijn zoon naar boven geleid met de hoogtewerker, net zo veilig als met de mannen van de beplantingsdienst. In de kast vinden we 1 volwassen vogel op 6 eieren. Wow! Zes eieren! We maken plannen om tegen eind juli terug te komen. Tot met Veurne Kermis! Wisten we veel dat die niet zou doorgaan! Eind juli ging het ringen ook niet door, want diezelfde vogel zat nog steeds op diezelfde 6 eieren. Euh???? Wat moeten we nu doen? De vogel had een broedvlek en was dus zeker nog steeds broeds, al zoveel weken. Zelfs na zoveel jaar kom je dingen tegen die je niet kan uitleggen.

De zomer gaat voorbij. Bij de zwaluwtelling komt Frankie een landbouwer tegen die heuglijk nieuws meldt. Op zijn hoeve staat een Kerkuilennestbak en ook daar zijn jongen. Je hoort ze blazen! Ze vliegen al uit! Deze jongen waren bijna uit de statistieken ontsnapt en gaan zonder wetenschappelijke ring door het leven. Dat is dus broedgeval nummer 3.

foto: Willy Dela Ruelle

Het jaar 2020, honderd broedgevallen op de teller en het seizoen is nog niet voorbij! Wat heeft Koksijde nog in de pipeline? 't Is juist, hoe zou het met de 6 eieren van 'de Basis' zijn? Als je 't zeker wil weten, moet je gaan kijken en zorgen dat je je pas op zak hebt. Yes, she did it! Geen 6 maar wel 2 jongen! In de tijden waarin we nu leven is ook dat niet slecht! De landbouwers ter plaatse zijn blij dat hun uilenfamilie het nog niet afgeleerd is. En zij niet alleen. We zitten aan nummer 4.

Een klas uit De Panne mag een ringsessie bijwonen. We zijn terug aan de grens met Nieuwpoort. Een tweede nest? Waarom niet, laat ons hopen! In de bak vinden we 6 donzige pulli. Spijtig genoeg vermeld ik er meteen bij dat deze 6 wellicht van honger en ontbering zijn gestorven. Wat is die Odette toch meedogenloos geweest!!! Dagenlang wind en regen! Probeer dan maar eens als volwassen uil je 6 kinderen te voeden. Dat was te mooi geweest, een tweede nest op deze boerderij met zijn nieuwe bewoners.

foto: Willy Dela Ruelle

We sluiten het Kerkuilenjaar af op één van mijn favoriete plaatsen: de hoeve met de grootste uilengeschiedenis van Koksijde. Zouden ons koppeltje en deze schitterende locatie het jaar 2020 laten passeren? Grote voorraden hooi maken het onmogelijk om met de hoogtewerker te manoeuvreren in de schuur. Gelukkig is het nog net haalbaar om die ene bak met de ladder te bereiken. De andere bak is te hoog. Ja, in de laagste bak vinden we 1 jong. Het jonge uiltje heeft niet zoveel pluisjes meer. Een grote jongen dus, die heel binnenkort de kast zal verlaten en de wereld tegemoet vliegt. Misschien was hij het kakkernest en zijn de grotere broers en zussen al de bak uit. Bij uilen zeg je niet 'ze zijn het huis uit'. Het zou kunnen! De laatste ring is voor hem en hiermee wordt een vervolgverhaal geschreven aan de rijke uilengeschiedenis van deze hoeve. Koksijde, dit is nummer 5.

Half oktober keurt het CBS de subsidieaanvragen goed en krijgen de gastgezinnen van deze uilenfamilies hun 50 euro. Geen bijverdienste, geen steekpenning, maar een dankjewel, een blijk van waardering voor jullie zorg voor de natuur, namens de gemeente Koksijde.

Dank aan de gemeente Koksijde voor de subsidie die toegekend wordt, de ondersteuning van de milieudienst en beplantingsdienst en ook de ringers van het KBIN.

Frank Laleman